

GEWOON ANDERS

LANDELIJKE VERENIGING CENTRAAL WONEN

WoongroepenDag 2016

Pionieren in ,cohousing gidsland'

- Cooplink: het nieuwe kennisnetwerk
- Bezoek aan CW Hilversum
- Christiania: ,Een recent bezoek' en ,Vrijheid en geweld'

colofon

'Gewoon Anders' is het blad van de Landelijke Vereniging Centraal Wonen (LVCW)

Abonnementen en losse nummers

Zie info achterflap
Voor een proefnummer mail info@lvcw.nl

Redactieadres

Oosterweg 2c
1968 KN Heemskerk
Mail: redactiega@gmail.com

Redactie

Anna Dijkhuis
Heleen Toet
Flip Krabbendam
Co Aaij

Tekening voorpagina

WoongroepenDag

Vormgeving

Co Aaij

Druk

Drukkerij Pasklaar
Sittard

WoongroepenDag bij strowijk Iewan

De WoongroepenDag was dit jaar op zaterdag 17 september en nog wel op een bijzondere locatie! Strowijk Iewan in Nijmegen-Lent. Het ecologische project dat sinds mei 2015 bewoond is en waaraan de 50 bewoners samen met heel veel vrijwilligers en de nodige bouwvakkers hebben gewerkt, had een interessant programma vastgesteld: workshops over ecologie, over woongemeenschappen in de toekomst en over zelforganisatie en zelfbeheer.

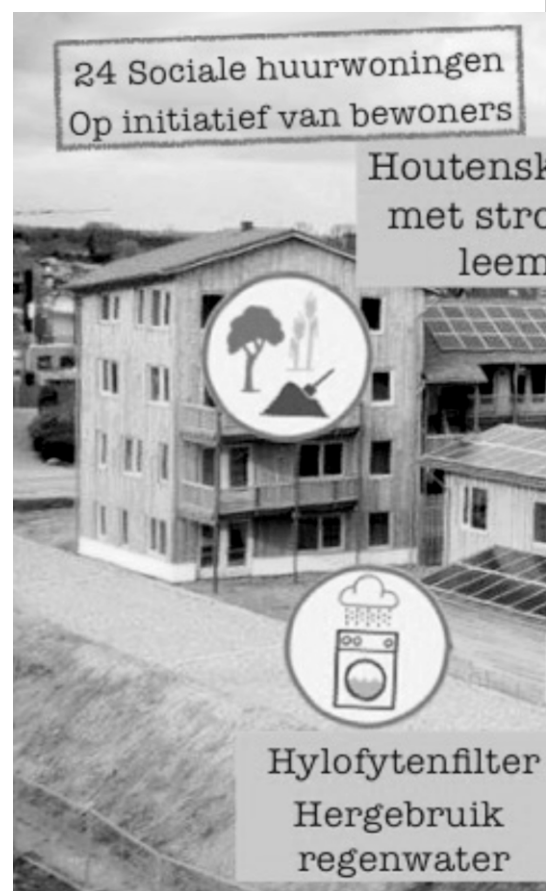
Voor degenen die nog niet hebben deelgenomen aan zo'n bijeenkomst of niet weten wat een WoongroepenDag inhoudt nemen wij hier een deel van de uitnodiging van vorige jaren over.

De WoongroepenDagen zijn ontstaan uit de behoefte om vaker 'real life' ontmoetingen te hebben met andere woongemeenschap-bewoners. In 2013 is de eerste WoongroepenDag in Kerk-Avezaath (bij Tiel) door woonvereniging Thedinghsweert georganiseerd. In de jaren erna in Haarlem (Rosenstock Huessy-Huis), in Amsterdam (De Groene Gemeenschap) en nu in Nijmegen-Lent.

Ieder jaar wordt de dag weer door een andere woongemeenschap georganiseerd. Er is dus ook geen sprake van een formele organisatie, maar van telkens een andere woongroep die het stokje van de voorgaande overneemt. De WoongroepenDag is dus een informele ontmoetingsdag, waar we ervaringen en ideeën uitwisselen. Daaraan is behoefte, vooral nu i.v.m. de mogelijkheden die de nieuwe woningwet

pen. Zie ook het artikel op bladzijde 7 onder 'Nieuws' / Cooplinc, het kennisnetwerk van, voor en door woongroep-coöperaties.

In Lent was het, evenals in de rest van het land, stralend weer, zodat bij de meeste workshops de mensen in de wadi of ergens anders buiten, in de zon

konden zitten. Met uitzicht op de andere gebouwen rondom. De inleidingen vonden plaats in De Kleine Wiel, het buurt-gemeenschapshuis, waar ook de uitstekende lunch 'uitgeserveerd' werd.

Mogelijkheden voor zelfbeheer van woongroepen

2016

Samen ervaringen en ideeën uitwisselen

Ecologie

Bij het onderwerp ecologie van blok 1 kwam vooral de ervaring van IEWAN ter sprake. Zij hebben van de gemeente Nijmegen een lening tegen 1.6 % voor 15 jaar gekregen voor het grote aantal (219 stuks!) zonnepanelen. De ontwikkeling op het gebied van zonne-energie gaat snel. Op termijn zijn zonnepanelen in dakpannen en glas mogelijk.

Voor het 'ecologiseren' van bestaande panden kun je van alles vinden op internet, zoals ecoschilders.nl, het gebruik van ecologische verf, tweede-

Bernard Smits van Woningbouwvereniging Gelderland de huidige (moeilijke) situatie van woongroepen weer. Door het instellen van de inkomestoets aan de boven- en aan de onderkant door de overheid is de diversiteit aan bewoners moeilijk te handhaven. Bovendien wordt de huur met 50 tot 100 euro verhoogd als er een woning leeg komt, zelfs tot € 710.- kale huur voor sociale woningbouw. Maar positief is dat de woningwet 2015 huurders de mogelijk

door verantwoording, een overzicht van zelfbeheer vanaf de tijd van het kraken van bedrijfspanden.

”
Het belangrijkste element om de verantwoordelijkheid van zelfbeheer te kunnen dragen is de energie van mensen

Van de 200 gekraakte bedrijfspanden in Amsterdam, kwamen er 175 in eigendom van een woningbouwvereniging. Dat betekende dat die huurders niets meer hoefden te doen aan onderhoud, ze hoefden niet meer met z'n allen het dak op als er een lekkage was. En zo ging langzamerhand de verbondenheid verloren.

Aan het eind van zijn betoog noemt Hessel 15 stellingen die essentieel zijn voor zelfbeheer en eigen verantwoordelijkheid, o.a.: - een visie hebben, niet alleen over doelstelling en invulling van een project maar ook wat er van gebruikers verwacht kan worden; - besef dat een huurdersbelang anders is dan een eigenaarsbelang; - jaarlijks openlijk met elkaar overeenkomen dat het algemeen belang voorgaat op het individuele belang; - dat 'oude' afspraken altijd ter discussie gesteld kunnen worden; - en dat zelfbeheer draait op ontmoetingen.

Aan het eind van de bijeenkomst - voor de borrel - wordt er altijd gevraagd wie de volgende woongroependag wil organiseren. Waarschijnlijk wordt dat in 2017 een groep uit Den Bosch: Houdt daarvoor te zijner tijd <http://woongroepemdag.nl/> in de gaten!

HT

strowijk Iewan

hands bouwmaterialen (o.a. bakstenen). Wageningen universiteit heeft veel informatie bij voorbeeld over groeidaken en over verwarming met infrarood-panelen in een buitenwand waar de zon op staat.

Woongemeenschappen in de toekomst

In zijn inleiding voor blok 2 - Woongemeenschappen in de toekomst - geeft

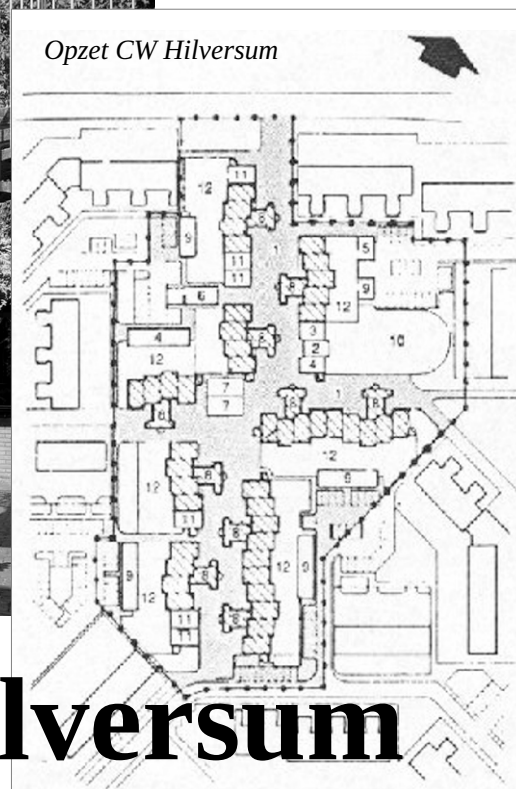
heid geeft voor **zelfbeheer**. Als huurders met verhuurders afspraken maken over onderhoud of een gedeelte van het onderhoud zelf doen heeft dat invloed op de hoogte van de huur. Zie hiervoor de info van Platform 31 en coop.nl.

Zelforganisatie en zelfbeheer

Hessel Dokkum leidt dit onderwerp van blok 3 in met de titel **ontmoeting**

Opzet CW Hilversum

Bezoek aan CW Hilversum

Het derde, tevens het oudste Centraal Wonen project dat we bezoeken is Centraal Wonen de Hilversumse Meent. De bewoners noemen hun project de Wandelmeent, naar de straat waaraan de woningen liggen. Het is vrijdagmiddag 20 mei; de redactie van GA wordt hartelijk ontvangen met koffie, thee en lekkere amandelkoekjes in de algemene (project)ruimte het Luye Gat.

Onze contactpersoon had ervoor gezorgd dat we konden praten met zowel bewoners die er al lang (vanaf de begin tijd), tamelijk lang (vanaf 1991) en voor de tweede keer (nu vijf jaar) wonen. En er was een relatieve nieuweling, die er ruim een jaar woont bij het gesprek aanwezig. Onze contactpersoon had er bovendien voor gezorgd dat we 's avonds in een van de clusters mee konden eten.

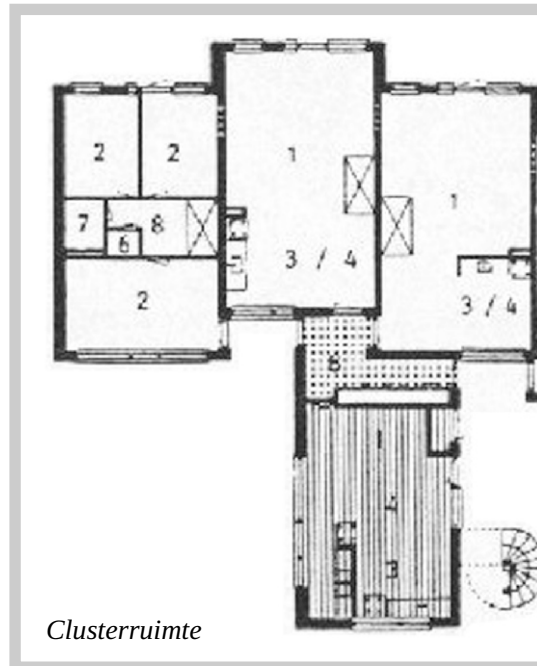
Het gesprek kan beginnen. Wij zijn benieuwd naar hun ervaringen en of er veel veranderd is in al die jaren. En wát er dan is veranderd.

Het project bestaat al bijna veertig jaar. Het is ontworpen door Pieter Weeda van bureau Leo de Jonge (in samenwerking met de toekomstige bewoners) en opgeleverd in 1977.

Het telt 50 woningen, die heel veel variatie vertonen. De meeste gebouwen zijn voorzien van een rond dak. Er zijn gemeenschappelijke ruimten op twee niveaus: voor het hele project is er het 'Luye Gat', de café/ontmoetingsruimte met bibliotheek, sauna, hobbyruimte, fitness, jeugdthunk en een grote ge-

meenschappelijke tuin. Voor elke 4 à 5 woningen is er een clusterruimte, een eetkeuken; daarvan zijn er totaal 10. Deze zijn op een bijzondere wijze opgenomen in het ontwerp, zij zijn aan de voorkant tegen de woningen aangebouwd. Zo is er een zig-zaggende straat ontstaan, met veel bloembakken, wat het project een heel vriendelijk aanzien geeft.

De straat is openbaar voetgangersgebied en wordt dagelijks gebruikt door mensen uit omliggende buurten om bij de school en winkels te komen. Het plaatsen van bloembakken was volgens een bewoonster bedoeld om 'fietsverkeer te frustreren', maar dat heeft niet echt geholpen, helaas.

Clusterruimte

In de vorige GA 125 hebben we gezien dat de clusterruimten in Centraal Wonen de Banier in Rotterdam allemaal met elkaar zijn verbonden door een binnengang, zodat bewoners daar wel binnendoor alle clusterruimten kunnen bereiken. In GA 123 en 124 hebben we iets soortgelijks gezien bij Centraal Wonen Delft waar steeds 2, 3 of 4 groepen binnendoor te bereiken zijn. Dat geeft de nodige flexibiliteit in het

De bloembakken geven een vriendelijk aanzien

Voorzien van ronde daken

gebruik: je kunt je gemakkelijk aansluiten bij een andere cluster of groep. Hoe werkt dat in Hilversum? Desgevraagd blijkt dat ook hier bewoners meedraaien in een ander cluster dan die bij hun woning 'hoort', daar verder vandaan liggen.

Wonen in de Wandelmeent; hoe bevalt het?

De jongste aanwezige, zowel naar leeftijd als naar binnenkomst in het project, bevalt het wonen hier heel goed; zij heeft hier gevonden waar zij (onbewust?) naar op zoek was: 'ik woonde in Amsterdam, ben single, heb veel vrienden en ik had een goed leven, maar ik wilde toch iets anders'. Ze hoorde min of meer toevallig van het bestaan van het project en ging kijken. Zij wist meteen dat zij er graag wilde wonen. Toen er ruimte vrij kwam was het 'nog best spannend of ik gekozen zou worden'. Het wonen in de Wandelmeent is 'wat ik gehoopt had, echt heel erg leuk'.

Voor een ander stel was het 'een soort natuurlijke stap. We hadden voordien al een beetje gemeenschappelijk gewoond, de schutting tussen de tuinen weggehaald. Dat vonden we toen een symbolische daad'. Ze wonen nu al weer vijfentwintig jaar in de Wandelmeent. Naar volle tevredenheid!

Een vrouw vertelt dat zij met man en kinderen na jaren Wandelmeent naar het buitenland zijn vertrokken en dat de kinderen er helemaal niet weg wilden. Weer terug in Nederland, een tijdje in Amsterdam gewoond en toen hoorden zij dat er een woning in het Hilversumse project vrij kwam! Dat was nog wel spannend, want in eerste instantie werden zij niet als eerste voor de vrijgekomen woning gekozen, maar dat vonden ze ook een interessante ervaring. Nu wonen ze er al weer vijf jaar, en twee volwassen zoons zijn met hun gezin ook in de Wandelmeent komen wonen! Het past goed, 'samen eten en dergelijke, zoals bij een extended family'. Ze wonen er nu met drie generaties en ze eten regelmatig samen met het cluster.

”
**Het past goed,
samen eten en
dergelijke,
zoals bij een
extended family**

De aanwezige bewoonster 'van het eerste uur' heeft als het ware alles meegemaakt, de initiatiefperiode, de begintijd en de eerste ervaringen met wonen in de Wandelmeent. Haar beide kinderen zijn er opgegroeid. Deze inmiddels volwassen kinderen hebben er heel bewust voor gekozen om niet in een centraal of gemeenschappelijk

wonen project te wonen, vertelt ze. Ze wilden destijds al liever niet zoveel gemeenschappelijks, niet zo vaak samen eten en zo, maar zij ging daar niet in mee. Haar zoon heeft er later wel veel plezier van gehad in zijn studententijd: 'hij had al veel ervaring met dingen regelen en de noodzaak om afspraken te maken.

Toen en nu, idealen en de praktijk

In de begin periode waren er best heftige idealen, het ging niet allemaal zoals we het verzonnen hadden. Voor mensen die later kwamen is het anders, zij komen in een kant en klare situatie. Nieuwe mensen komen natuurlijk met andere ideeën. Als er nieuwe mensen bijkomen gaat het niet alleen over aanpassen aan die andere ideeën, maar ook over (aanpassen aan) andere persoonlijkheden.

Wat in elk geval behoorlijk is veranderd onder invloed van ITC is de manier van communiceren; daarmee wordt ook de sfeer anders. Vroeger was er bijvoorbeeld jaarlijks een ouderwetse rommelmarkt, nu verandert huisraad en dergelijke van eigenaar via de groepsmail. De jongere generatie is maar bezig met z'n telefoon, daardoor wordt het wel minder sociaal, vindt een vader: iedereen zit maar op z'n mobiel te kijken. Of dat mag in de gemeenschappelijke ruimte? Ja, het mag wel, liever niet tijdens het gezamenlijke eten en in één van de clusters mag het niet. Het is hier niet zo individueel, vult de jongste aanwezige aan, zoals het wel in de samenleving steeds meer is geworden, individualistisch en harder. Volgens haar hebben veel jonge mensen behoefte aan meer verbinding.

”

Het is hier niet zo individueel, zoals het wel in de samenleving steeds meer is geworden.

Veel jonge mensen hebben behoefte aan meer verbinding

Samen naar het songfestival kijken? Voor de één is het niks, voor de ander ja leuk, niet zozeer voor het songfestival maar meer voor de gezamenlijkheid

Het onvertaaltbare Hollandse woord 'gezellig' valt, je kunt er weer mee komen. Gezelligheid vind je bijvoorbeeld in het Luye Gat. Hoewel: er is hier toch wel een deel dat nooit naar de kroeg gaat. Dat hoeft niet meteen zorgelijk te zijn. Desgevraagd wordt het aantal mensen dat niet meedoet aan de gemeenschappelijkheid tussen de tien en vijftien procent geschat. Kortgeleden werd er gezamenlijk gekeken naar het songfestival, op groot scherm. Er werd verschillend gereageerd op dit initiatief, de reacties varieerden van naar het songfestival kijken? Nou nee tot ja leuk, ook van mensen die niets om het songfestival geven, maar het vooral gezellig vinden samen te kijken. Er werd die avond veel gelachen!

Terugkijkend gebeurt er minder gezamenlijk dan in de begintijd. Daar is men het over eens. Zijn er dan subgroepjes is de vraag, naast de clusters? En hoe erg is het als mensen een tijdje niet mee doen? In het begin van het gesprek werd immers gezegd dat het vaker voorkomt dat een bewoner periodes heeft van er volop voor gaan en van terugtrekken. Dat is nog zo en dat kan. En de subgroepjes, ja ze be-

staan wel, naast de clusters: de jongere vrouw heeft wat meer contact met andere veertigers in het project. 'We komen wel bij elkaar, bijvoorbeeld bij de tweevlaks.-barbecue, maar niet meer dan met het cluster, mijn groep, dat is mijn cluster'. (Tweevlaks.woningen worden meestal door singles bewoond).

Nieuwe bewoners

Twee van de aanwezige bewoners hebben, wat meer of minder recent, zelf ervaring opgedaan met de werving en selectie van nieuwe bewoners. Allebei vonden ze het spannend om af te wachten of ze gekozen zouden worden. Het project heeft hier jaarlijks meerdere malen mee te maken. Als een woning leeg komt maken belangstellenden meer uitgebreid kennis met de leden van het betreffende cluster. Bij dit keuze proces krijgt het cluster hulp van een keuzeprocesbewaarder, een bewoner van een andere cluster die alleen kijkt of het keuze proces verloopt zoals is afgesproken.

Als een cluster voor een nieuwe bewoner kiest is er nog de AV, die met de keuze akkoord moet gaan. Aspirant bewoners zijn gewoonlijk al langer bekend met het project en de bewoners.

Er is ook een door de Stichting beheerd solidariteitsfonds

De financiële verantwoordelijkheid ligt bij de Stichting, die ook de contacten met de woningbouwcorporatie onderhoudt. Het gaat over het innen van de huren en andere betalingen. Leegstandskosten moeten door het project zelf worden opgebracht, dus gezamenlijk worden betaald, dat is een van de afspraken die met de woningbouwcorporatie is gemaakt. Er is ook een door de Stichting beheerd solidariteitsfonds, een fonds waar alle bewoners naar inkomen aan bijdragen, bestemd voor bewoners die een lening of gift nodig hebben. Dit fonds is niet voor structurele problemen.

Leuke mensen die centraal woners, echt Centraal Wonen zoals het is bedoeld

We sluiten ons bezoek af met eten in een van de clusters. Dat betekent dat we een stukje cluster-leven in de praktijk kunnen meemaken. Als we binnenkomen is de grote tafel in het midden van de ruimte al gedekt voor een mens of veertien. Of waren het er zestien? Alle leeftijden zijn vertegenwoordigd, van een oma tot een baby. Er wordt een uitgebreide nasi maaltijd opgediend. Verwennerij! Met aandacht voor het eten is er ook ruimte voor een geanimeerd gesprek. Wat een gezellige manier van samen eten in een ontspannen sfeer, peuters die na het eten lekker hangen bij de ouders en grotere kinderen die het woord voeren. Leuke mensen toch, die CW-ers, echt centraal wonen zoals het is bedoeld, daar waren we het helemaal over eens.

van de redactie

NIEUWS

Cooplink

Het nieuwe kennisnetwerk van, voor en door wooncoöperaties, woongemeenschappen met zelfbeheer.

In juni van dit jaar hebben Bernard Smits (WBVGelderland), Clemens Mol (Amsterdams Steunpunt Wonen) en Agnes Verweij (Woonbond) het kennisnetwerk Cooplink opgericht, een netwerk van, voor en door coöperaties, voor woongemeenschappen die zelf willen beschikken over hun woonsituatie.

Verhuurders staan onder druk om veel van hun woningen te verkopen of duurder te maken. Tegelijkertijd geeft de woningwet 2015, huurders het recht van zelfbeheer in de vorm van een wooncoöperatie te starten of in ieder geval een plan daartoe in te dienen. Het coöperatieve wonen betekent een serieuze cultuuromslag in de Nederlandse volkshuisvesting die niet vanzelf gaat. Verhuurders, overheden, financiële instellingen en marktpartijen zullen enthousiast moeten worden en ruimte maken voor bewonersgroepen met zelfbeheer.

Wat is cooplink?

Een grotendeels digitaal platform van kennisvergaring en kennisuitvoering.

Voor wie?

Voor initiatiefnemers van wooncoöperaties en van zelfbeheer, maar ook voor vragen over onderhoud en zelfbeheer.

Hoe werkt het?

Meld je aan op www.cooplink.nl. Na het invullen van naam, locatie ben je deelnemer en heb je toegang tot de website, de achterliggende database en het forum.

Wat bied cooplink nog meer?

Kennis en ervaring worden in cooplink vooral online gedeeld. Dan kan iedereen er dag en nacht gratis op terecht.

De komende drie jaar wil cooplink sessies organiseren en werkgroepen bijeenbrengen. De oprichters kunnen cooplink drie jaar voor weinig geld in de lucht houden, schrijven fondsen aan voor haar activiteiten en werken toe naar zelfstandigheid.

Meld je aan! Het kost niets maar levert veel op!

HT - Uit een brief van de oprichters aan initiatiefnemers van wonen in zelfbeheer en coöperaties, mei 2016

Christiania

In de vorige GA berichtten wij ook al over Christiania. Toen naar aanleiding van een documentaire. In deze documentaire waarin kinderen van de hippe initiatiefnemers hun ouders kwalijk namen dat zij een agressieve motorclub hun gang lieten gaan, zonder er tegenin te gaan, zonder tegengeweld te gebruiken. Ze begrepen niet dat hun ouders zo rigoreus kozen voor geweldloosheid.

En het is ook de vraag of deze keuze van hun ouders, die misschien te begrijpen was, ook te verdedigen was.

Herkennen wij dit probleem? Speelt dit, in minder extreme vorm, niet ook in onze projecten?

In Christiania zijn de bewoners onlangs, samen met de politie, toch met geweld opgetreden tegen dealers in hard drugs.

Een doorbraak...?

Een recent bezoek

In augustus van dit jaar bezocht een goede vriend Christiania. Dat doet hij regelmatig en wil hij graag zo volhouden.

Deze zomer was hij er dus. Wat trof hij deze keer aan?

Nog altijd talrijke toeristen

Bij ons bezoek van vijf jaar geleden was ons al opgevallen dat er veel minder honden waren. Dat is nog steeds zo en ook wel een verbetering. Er liepen wel veel hopeloze types rond die op een soort van marktje allerlei zestiger jaren spullen verkochten aan de vele toeristen. Dat hoeft je niet te storen en lijkt wel onvermijdelijk op dit soort plekken, iets waar je doorheen moet kunnen kijken. Het heeft te maken met de nog altijd talrijke toeristen die een dag(deelt)je Christiania willen meepikken. Het plein bij de ingang biedt dan ook alles wat daar zoal bij hoort. Er zijn plekken waar je wat kunt eten en drinken, niet extreem jaren zestig, ook niet gelikt, maar gewoner. Maar wat je er ook zag waren junkerige types met doeken voor hun gezicht; zij verkochten allerlei rotzooi aan de toeristen en wilden duidelijk niet gespot worden. Ook wilden zij beslist niet dat er foto's van ze werden gemaakt. Deze dealers waren op een dominante manier op het plein aanwezig; de dochter van achttien schrok er zelfs een beetje van.

Allerlei zelfgebouwde huisjes

Op zoek naar de meer relaxte kant van Christiania, waar het ook -vooral?- om bekend is. Dus een wandeling naar en om het meertje. Al in de begintijd stonden hier allerlei zelf gebouwde huisjes, opgetrokken uit diverse materialen en met verschillende vormen en afmetingen. (zie foto's in vorige GA). *Dát Christiania wilden we zien. De huisjes zijn er nog altijd en er zijn nieuwe bij gekomen. Je ziet ook dat het is overgenomen en wordt voortgezet door de nieuwe generatie, veel woninkjes zijn aangepakt en opgeknapt. We zijn het meer rondgelopen en overal rondom de huisjes zagen we jonge kinderen van tussen de drie en zes jaar spelen tussen het groen, in hutten en in de ruime, wilde tuinen tussen de huisjes. Ruimte in overvloed en diverse soorten zelf gemaakte speelaccommodatie aanwezig. Volwassenen zag je er vrijwel niet. Je kreeg de indruk dat zij bewust binnen bleven. Wat direct opviel was de rust die hier heerste. Een groot contrast met de onrust en de gespannen sfeer op het voorplein. Het is er vredig en je ziet hier geen ongere types. Die zie je eigenlijk alleen op het gebied waar de oppervlakkige toerist even ook Christiania komt doen en spul komt kopen.*

Christiania-fietsen

De bekende Christiania-fietsen kun je hier trouwens nog steeds kopen. Het fabriekje staat er nog, maar het is niet meer in werking. De fietsen worden nu goedkoper in een Oost Europees land geproduceerd. Ze zijn nog altijd behoorlijk aan de prijs (een paar duizend Euro).

Idealen van de starters

Een bezoek aan Christiania blijft inte-

Een bezoek aan Christiania blijft interessant, aan alles merk je dat het dóórgaat, dat Christiania zich blijft ontwikkelen. Daar zijn de idealen van de starters in terug te vinden.

Tuinhuisje / foto boven: (Speel)tuinen bij de huizen langs het meertje

ressant, aan alles merk je dat het dóórgaat, dat Christiania zich blijft ontwikkelen, ook zie je dat er een nieuwe generatie opgroeit. En hoe. Daar zijn de idealen van de starters in terug te vinden. De oorspronkelijke gemeenschap heeft zich wel in de nesten gewerkt, ook, misschien wel juist door hun tolerantie. Zij kregen steeds meer last van mensen die hun vrijheid ten koste van anderen beoefenen. Het is spannend om de ontwikkelingen te volgen. Te

kijken of en hoe de dealers en de agressieve sfeer op het plein aangepakt gaan worden. Ook de toerist die vooral naar Christiania komt om drugs te kopen draagt een stukje verantwoordelijkheid voor de overlast die de laatste jaren grimmig is geworden.

Voldoende energie

Het gevoel dat na dit recente bezoek blijft is dat er in Christiania voldoende energie en kracht aanwezig is om ook

in de toekomst een bijzondere plek te blijven waarin het voor bewoners, ondanks de huidige problemen, goed toeven is en interessant blijft voor geïnteresseerde mensen. Om een inspirerend voorbeeld te zijn, zoals het was bedoeld. En een positieve ervaring ook voor toeristen. Ondanks de ernstige overlast van drugsdealers en andere ongewenst types die van buiten komen en de huidige, serieuze problemen veroorzaken. Dat er iets moet gebeuren lijkt wel duidelijk. Ook op het gebied van juridische rechten en zekerheid voor de bewoners kan het beter, bijvoorbeeld in de vorm van een erfpachtregeling voor de huisjes lijkt dat een goede zaak. Ook in Nederland hebben legalisering en goede afspraken met gemeente en verhuurders goed gewerkt bij bijvoorbeeld 'De Nieuwe Blauwen' in Rotterdam en 'Pander' in Den Haag en in de vele voormalige kraakpanden in onder meer Amsterdam en Nijmegen.

AD

Interview: Nico van den Dool
(cursieve tekst)
Foto's: Jet de Jonge

Inspirerend voorbeeld

In de documentaire over Christiania, waar we in de vorige GA aandacht aan hebben besteed, bleek dat de leden van een motorclub zich vrij hadden gevoeld om bewoners van deze vrijstad te koeioneren. Optreden tegen dit geweld, met 'teggengeweld', was in strijd met de basisgedachte van de hippies, namelijk dat geweld niets oplost. Alleen liefde en begrip zouden ons kunnen redden van het eeuwig voortdurende geweld dat onze geschiedenis kenmerkt. Is dat een gekke gedachte?

Proudhon, (1809-1865) één van de grondleggers van het anarchisme, was dezelfde mening toegedaan. Hij pleitte voor wat hij 'mutualisme' noemde, waarin arbeiders zelf konden beschikken over de productiemiddelen waarmee zij werkten, terwijl zij in vrijheid afspraken konden maken over samenwerking, over wie wat zou produceren en over de verdeling van de producten. Zo wilde hij een einde maken aan het kapitalistische productiesysteem dat zich in de negentiende eeuw van zijn slechtste kant liet zien.

Proudhon dacht dat het 'mutualisme' in de werkplaatsen zou kunnen beginnen, door pioniers, waarbij hij verwachtte dat door het inspirerende voorbeeld van deze pioniers, langzamerhand en zonder geweld, een rechtvaardige maatschappij zou ontstaan. Een hippe benadering avant la lettre. Geen geweld. Maar hier vond hij Marx op zijn pad, die juist pleitte voor een staatsmacht die met geweld de productiemiddelen zou afnemen van de kleine profiterende bovenlaag.

Toch geweld

In de tijd dat de hippies hun vrijstad vestigden was al duidelijk waartoe het geweld dat Marx had voorgesteld toe had geleid. Maar hoe is het afgelopen met de aanpak van Proudhon? Heeft zijn idee van het geweldloze voorbeeld gewerkt?

Dat kun je misschien wel zeggen. Op het moment zien we ook heel wat geweldloze alternatieven die anderen inspireren om iets soortgelijks te doen. Maar red je het daarmee?

De bewoners van Christiania hadden, naast de problemen met de gewelddadige leden van eerdergenoemde motorclub, ook al heel wat jaren last gehad van drugsdealers, mannen met maskers en pistolen in hun zak. Het vreedzame voorbeeld dat de vrijstad biedt had ook deze lieden niet geïnspireerd tot een opvatting over vrijheid die voor iedereen gold. Het

moest komen tot een schietpartij waar een drugsdealer bij betrokken was voordat bewoners uiteindelijk toch tot actie overgingen, tot tegengeweld. Zij sloopten de stalletjes van de drugdealers en verwijderden de resten van het terrein. Hierbij werkten zij zelfs samen met de politie... Zij hadden genoeg van de dreiging van de criminele drugsdealers die de vrijheid van de vrijstad gebruikten voor hun miljoenen business. (Volgens de politie verdienden zij zo'n 130 miljoen euro per jaar aan toeristen die Christiania bezochten).

Geweld en tegengeweld

Nu is het niet zo dat de bewoners van Christiania opeens om zijn. Velen blijven geweld afwijzen. Maar als de vrijheid geweld wordt aangedaan, door agressief gedrag, dan is tegengeweld toch gerechtvaardigd, juist om de vrijheid te waarborgen. Is dat niet logisch? Heel logisch, maar hier ligt geen garantie op een goede afloop. Want wat is geweld en wat is tegengeweld. Dat hangt af van de interpretatie van de situatie.

Het gezag in de voormalige Sovjet Unie zag de maatschappij die zij met geweld gesticht had als een grote vooruitgang die recht deed aan de menselijke vrijheid en rechtvaardigheid. Het leven was immers een stuk beter geworden dan onder de Tsaar. Dissidenten die deze nieuwe maatschappij bekritiseerden waren in hun perspectief verraders of zelfs gevaarlijke misdadigers die de nieuwe maatschappij bedreigden. Opsluiting of verbanning van deze 'boeven' werd gezien als gerechtvaardigd tegengeweld. Maar de dissidenten zagen hun eigen (verbale) geweld als tegengeweld tegen het gezag

dat zich met zoveel geweld handhaafde. Twee partijen die hun eigen geweld als tegengeweld zien en als enige middel om hun gelijk te halen. De wereld is er vol van. Hard tegen hard en steeds harder.

Geweld lost toch iets op

We weten dat we niet altijd kunnen vertrouwen op het idee van het inspirerende goede voorbeeld... Dan lijkt tegengeweld gerechtvaardigd. Maar bij twee onverenigbare perspectieven werkt dit niet. Geweld lost dus niets op... of toch?

Geslepen boeven (en cynische regimes) kunnen ook het spel spelen van de onverenigbare perspectieven, terwijl ze intussen heel goed weten dat ze fout zitten. Zoals onze boefjes met de maskers en de pistolen. Dan lost geweld, of beter tegengeweld, toch iets op. Dat de bewoners van Christiania hiertoe zijn overgegaan laat zien dat hun denken over vrijheid toch een stap heeft gemaakt, al is het een gevaarlijke. Maar deze stap niet maken is ook gevaarlijk gebleken.

FK

Column Kim Verheugen

Ik ben gewoon anders

Vier jaar geleden ben ik in CW de Wonenwijken komen wonen.

Ik ben er aan gewend dat bij mij nooit iets op de normale manier gebeurt, en ja ik had gelijk, zo ook niet mijn komst in de Wonenwijken. Ik ben gewoon anders.

Ik raakte geïnteresseerd in de Wonenwijken omdat mijn moeder het kende en normaliter blijf ik ver weg van de ideeën van mijn moeder. Het is een best mens en ik hou van haar maar waar zij links gaat ga ik stevast naar rechts. Zelfs bij twijfel of zeker bij twijfel.

Mijn eerste gedachte was, zeker begeleid wonen, dat is niets voor mij. Buiten prettig gestoord te zijn mankeer ik verder niets. Mijn moeder zei; 'Geen begeleid wonen dat niet, maar wel veel regeltjes en veel rekening houden met elkaar. Hmmm, misschien toch niets voor jou'. Kijk nu heb ik je. Nu wordt de Wonenwijken interessant.

Ik heb me vervolgens op mijn manier en niet op die van mijn moeder verdiept in De Wonenwijken. Ik ben naar een informatieavond gegaan en was dol enthousiast. Dit is echt mijn manier van wonen. Samen maar ook Eigen. Confronterend maar ook Relativerend. Ruimte voor Socialisme maar ook Individualisme. Ik zag het in eens weer helemaal zitten. Vervolgens heb ik er niets mee gedaan maar heb ik de inschrijfpapieren in een doos gedaan en ben ingetrokken in een appartement met een lid van een duistere motorclub als buurman boven me, een zigeunerkamp links en een autosloperij rechts van mijn huis waar heel veel mannen met plak-

plaatjes werkten en dagelijks mot hadden met de burens rechts.

Mijn moeder vond het drie keer niks en ik vond het geweldig! Hoe kan dat nu? Het hele Wonenwijken idee was erg leuk maar ik wilde nog even op het idee zitten en ik rekende sowieso niet op een huis op korte termijn. Mijn idee van een wachtlijst is dat het nog lang kan gaan duren.

Afijn, 3 maanden later bleek dat mijn bovenbuur sjans had met de dochter van een van de Roma families en dat ging zacht gezegd ten koste van mijn woongenot. Vader klopte niet eens op de deur als zijn dochter weer zoek was. En ineens kwam ik de inschrijfpapieren weer tegen van de Wonenwijken. Dus toch maar de inschrijfpapieren ingevuld en zelfs op de bus gedaan.

Een week later op zo'n dag die je het liefst zo snel mogelijk vergeet omdat de boodschappen spontaan verdwenen waren bij het uitladen (ik verdenk de mannen van de sloperij) en ik een bericht van justitie in de bus vond dat ik nog drie dagen moest zitten, (justitie dacht dat ik het liefje van de motorduivel was) werd ik in eens gebeld door de Wonenwijken. Gefeliciteerd, we hebben een huis voor je. Ik weet nu wat totale ontredering betekent. Ik was totaal de kluts kwijt. Een week ingeschreven en nu al een huis terwijl ik 3 maanden geleden nog aan familie gesmeekt heb me te helpen met verhuizen. Die verhuizing zou echt echt echt de laatste keer zijn.

Ik moest dit geraffineerd aan gaan pakken bij mijn moeder. Dus heb ik maar botweg gezegd dat ik toch maar in de Wonenwijken ging wonen.

Mijn komst in de Wonenwijken was als plonsen in een warm bad. De mensen leken me al te kennen en ik voelde me welkom. Na dag 1 was ik al een echte Wonenwijken en 4 jaar later zie ik me hier niet snel meer vertrekken. Pluspunt voor mijn familie natuurlijk dat ik ze geen hernia meer bezorg met verhuizen. En mijn moeder? Ach, mijn lieve moedertje kan mij eindelijk met rust laten omdat ze weet en ziet dat ik het hier goed heb. Haar enige angst is dat ik alsnog val voor een ruige man met plakplaatjes maar dat is weer een heel ander verhaal.

Pionieren in 'cohousing'- sociaal-ruimtelijk ontwerpen

In juni 2016 werd in de London School of Economics een serie seminars over gemeenschappelijke wonen afgesloten. Dit zesde seminar had als titel 'Mainstreaming cohousing in urban development'. Verschillende sprekers waren uitgenodigd op basis van deskundigheid, ervaring, activisme of (vaak!) een combinatie daarvan. Mijn inleiding had de volgende titel gekregen: 'Pioneering socio-material design in Dutch cohousing, lessons from CWDelft'.

Van tevoren had Melissa Fernandez, een van de organisatoren, gevraagd naar onze ervaringen met het sociale proces. En of wij voor begeleiding daarvan ook een woord hebben, zoals zij de term social enabler.

Bij de voorbereiding van mijn inleiding bleek dat het Fasemodel *) nog altijd zeer verhelderend en bruikbaar is. De inleiding begint dan ook bij waar het altijd begint: een groepje mensen die gemeenschappelijk willen wonen.

Gemeenschappelijk wonen, waarom?

Begin jaren tachtig werd in Rotterdam een aantal sociale woningbouwprojecten ontwikkeld, waarin zowel groepswohnungen als duo woningen werden opgenomen. Een voorbeeld daarvan is het door Jef Reintjens ontworpen gebouw aan de Slaak.

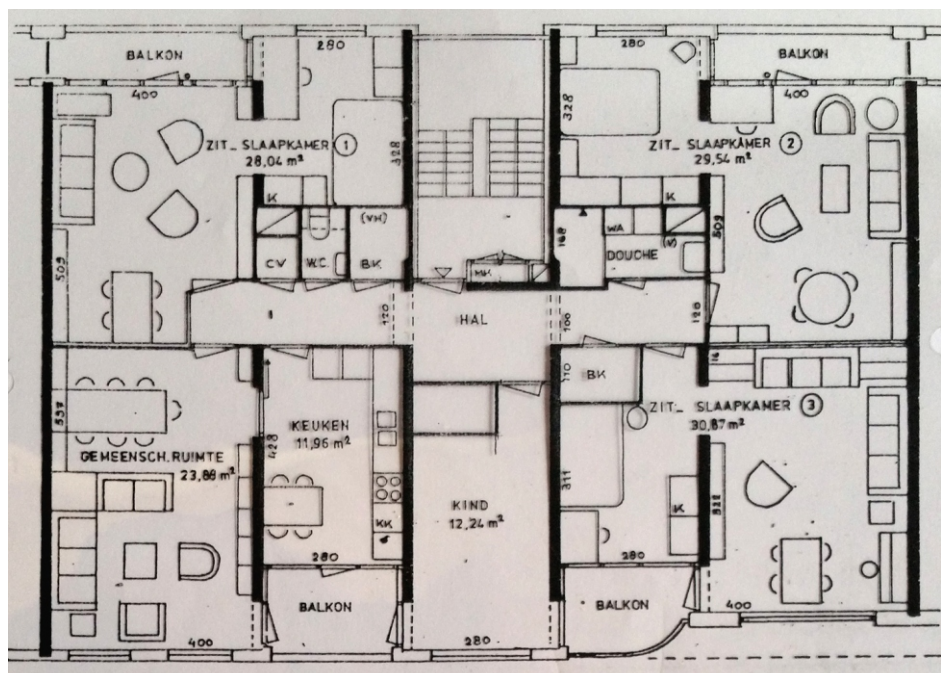
Voor deze woningen moesten toen nog bewoners worden gevonden. Er stonden wel veel belangstellenden ingeschreven, maar er waren niet genoeg 'kant en klare' groepen gevormd. Zo kreeg ik een onverwachte en interessante opdracht met als doel: kennismaking en groepsvorming. Tussen de twintig en dertig mensen namen hieraan deel.

Na een eerste kennismaking volgde een rondje motivatie. Mij is de volgende motivatie van een jonge man, begin twintig, altijd bijgebleven: "ik vind het vervelend dat ik als ik thuis ben en zin heb in een praatje, daarvoor altijd eerst mijn jas en schoenen aan moet trekken. En ik wil niet om die reden trouwen".

Dit jaar waren wij als redactie op bezoek bij het Centraal Wonen project De Hilversumse Meent. Een bewoonster, tegen de veertig, lichtte toe waarom zij een paar jaar geleden besloot om, ook

al had zij 'een goed leven met veel vrienden in Amsterdam', toch voor gemeenschappelijk wonen koos: omdat het fysieke nabijheid en sociaal culturele verbondenheid biedt en toch ook privacy. In een 'individualistische en vaak harde wereld' wordt dat volgens haar steeds belangrijker.

Omdat het fysieke nabijheid en sociaal culturele verbondenheid biedt en toch ook privacy

Ontwerp van Jef Reintjens in Rotterdam Kralingen

'gidsland' Nederland

Ik ben er van overtuigd dat een van de belangrijkste redenen, zo niet de belangrijkste bij de keuze voor gemeenschappelijk wonen te maken heeft met deze sociaal-ruimtelijke kenmerken.

Wel met behoud van vrijheid en op basis van wederkerigheid.

Het gaat bij gemeenschappelijk wonen om face tot face communicatie en een zekere mate van verbondenheid. Toen zowel als nu. In deze tijd van *facebook* to *facebook communicatie* lijkt dat nóg belangrijker geworden.

Er zijn veel meer motieven om voor gemeenschappelijk wonen te kiezen.

Sommige zijn vooral van 'toen', andere meer van 'nu'.

Het gaat bij gemeenschappelijk wonen om face tot face communicatie en een zekere mate van verbondenheid, toen zowel als nu

1. politieke en ideologische motivatie

Toen ging het ook om verandering in het sociale en politieke systeem, om andere samenlevingsvormen, om het sociale milieu en was er kritiek op het op groei gefocuste economische systeem

CW-Romolenpolder, een L vormig gebouw, onderdeel van de Romolenpolder (1991), één van de oudste 'milieuwijken' in Nederland, waarin initiatieven op het gebied van mens- en milieuvriendelijk bouwen, werken en wonen bij elkaar te vinden zijn.

Nu is er nadrukkelijk kritiek en bezorgdheid over de tastbare gevolgen van die groei en veel aandacht voor en expertise op het gebied van het fysieke milieu, groene technologie en footprint verantwoordelijkheid.

Toen was men vaak nadrukkelijk politiek actief, activistisch en hoorde een meer of minder sterke maatschappij kritische opstelling er bij.

Nu is die op maatschappelijke verandering gerichte oriëntatie sterk aanwezig, maar bij veel projecten gaat het er in eerste instantie om zelf anders te leven en wonen en daarnaast invloed uit te oefenen op de directe omgeving via het voorbeeld effect én vaak ook educatieve activiteiten.

2. pragmatische (en ideële) motivatie

Toen ging het er vaak om samen duurdere consumptie producten aan te schaffen en te gebruiken, zoals wasmachines, auto's, vrij snel ook computers. En daarmee kosten besparen. Ook werden activiteiten in en om het huis anders, meer gezamenlijk georganiseerd en werden huishoudelijke taken zoals koken, eten, oppas kinderen e.d. (her)verdeeld, zodat de (huis)vrouw meer persoonlijke vrijheid kreeg.

Nu gaat het nog altijd over gezamenlijke aanschaf en gebruik en zo - vaak pas op langere termijn - kosten besparen. Dit door milieubewuster te bouwen en wonen (verwarmingssystemen, materiaalgebruik enz.). De zich snel ontwikkelende wereld van ICT en sociale media is voelbaar. Een steeds groter deel van de communicatie verloopt via deze kanalen. Ook ondervinden gemeenschappelijke real life-activiteiten steeds meer concurrentie van de 'belevingsmaatschappij'.

3. ecologische motivatie

Toen waren er op beperkte schaal wat voorzichtige experimenten met milieubewuster wonen, zoals de begin jaren tachtig ontwikkelde eerste 'ecologisch ontworpen wijk Romolenpolder' in Haarlem, waar ook CW Romolen toe behoort.

Nu is er veel meer aandacht voor ecologisch verantwoord bezig zijn, van sommige groepen is het zelfs 'the core business' (Ecodorpen, Ecovilla). Maar ook de invloed van de hogere algemene levensstandaard is merkbaar: mensen willen meer vierkante meters privé ruimte en een hoger comfort en 'luxe' niveau. Dat kan wringen met de ecologische invalshoek en met de 'tiny houses' beweging, die in opmars is.

Een sociaal-ruimtelijk ontwerpproces

Vijf vragen die zich altijd bij het starten van een gemeenschappelijk wonen project aandienen en op een duidelijk antwoord wachten:

Wat wil je gemeenschappelijk doen?

Waarom?

Waar?

Wanneer?

met Wie?

Hoe beantwoordt je deze vragen op zo'n manier dat alle bij de ontwikke-

ling van een project betrokken bewoners iets van hun eigen wensen en verwachtingen in het gebouw en de diverse ruimten herkennen.

Dat vereist communicatie, het articuleren van en luisteren naar individuele verwachtingen en beelden van gemeenschappelijk wonen: het **wat** in de zin van hoe het moet worden. Hetzelfde geldt voor de individuele motieven: het **waarom**. Zo kan langzamerhand een

Recent design voor Ecovillage (Stichting Ecodorpenennetwerk Nederland)

4. sociale samenstelling

Toen was het Centraal Wonen ideaal: een heterogeen samengestelde bewonersgroep, zoveel mogelijk hetzelfde als die in de omgeving, naar leeftijd, inkomen, opleiding en soort huishouden. Daar kwamen cultuur en etnische herkomst al vrij snel bij. Er waren ook groepen die bewust mensen, die om diverse redenen maatschappelijk in een moeilijke positie verkeerden, opnamen. Nu hebben ervaringen met zeer heterogeen samengestelde groepen tot het inzicht geleid dat een zekere mate van culturele overeenkomst handig is bij het organiseren van gemeenschappelijke activiteiten. Of dat nu samen eten, het inrichten van gemeenschappelijke ruimtes of het omgaan met kinderen is. Ook is het 'dank zij' vrij recente financiële regelgeving in Den Haag veel moeilijker geworden om een economisch gemengde samenstelling te realiseren. En er is de snelle opkomst van projecten van ouderen die door mensen met een zelfde etnische en culturele achtergrond zijn opgezet en/of worden bewoond.

Ecologische woongemeenschap

groepsbeeld ontstaan. Daar kun je als groep mee naar buiten treden. Tijdens dit proces leren mensen elkaar kennen en krijg je zicht op met **wie** je dit avontuur aangaat. Zo'n groepsbeeld is ook nuttig bij het werven van nieuwe leden, omdat het selecteert. En het is als 't ware een toegangkaartje voor de volgende twee fasen: Ontwikkeling van het definitieve Programma van eisen en het Ontwerpproces. Dan worden de definitieve beslissingen genomen over hoe het er echt uit gaat zien (**wat**, zoals het gaat worden) en is duidelijke geworden **waar** het komt te staan. De vraag naar **wanneer** kan dan meestal ook worden beantwoord.

Motieven, verwachtingen en beelden

Je begint als groep met het uitwisselen van individuele motieven, beelden en verwachtingen van gemeenschappelijk wonen. Het is een intensief proces waarbij iedereen iets wezenlijks van zichzelf laat zien: dromen, idealen, beelden. Als het goed gaat tenminste. Ook eventuele reserves. Er is tijd en structuur en een veilig sociaal klimaat nodig om die individuele beelden te bespreken en onderwerpen. Resultaat van al dat werk is het groepsbeeld. In de groep aanwezig verbaal, beeldend en ICT talent kan veel betekenen voor de kwaliteit hiervan: is het duidelijk en is het inspirerend? En herkennen zo veel mogelijk groepsleden zich in dit groepsbeeld, dat als toetssteen bij de volgende fase wordt gebruikt. Dit hele proces is niet alleen intensief, maar kan ook aardig spannend worden. Aanwezigheid van een, liefst met gemeenschappelijk wonen bekende sociaal begeleider -'social enabler'- is niet alleen wenselijk maar in de meeste gevallen onmisbaar. Zo'n externe begeleider bewaakt het sociale proces en facilitering daarvan is geen overbodige luxe.

De social enabler: faciliteert en bewaakt:

- het organiseren van informatie (literatuur, projectbezoek e.d.)
- het uitwisselen van motieven, verwachtingen en beelden
- de discussie:
 - > checks op verbale en expert dominantie van groepsleden
 - > maar wel profiteren van expertise en talent in de groep
- het groepsbeeld en eventuele aanpassingen daarin
- keuze voor een besluitvormingsvariant (meerderheid, consensus, sociocratisch, mandaat enz.)
- besluitvormingsproces
- correcte verslaglegging
- ruimte voor minderheidsideeën
- groepsproces (aantallen, groepsklimaat, betrokkenheid, participatie)
- werving en introductie van nieuwe groepsleden
- financiële en juridische voorbereiding

Een professionele sociale begeleider/social enabler heeft een onafhankelijke positie en is op een unobtrusive, d.w.z. niet nadrukkelijke manier aanwezig. Bij groepen van meer dan twintig of dertig personen is het aan te bevelen om tijdens bijeenkomsten waar cruciale beslissingen worden genomen met twee begeleiders te werken.

In de volgende GA worden de twee volgende fasen bij het ontwikkelen van een project belicht.

AD

Landelijke Vereniging Centraal Wonen (LVCW)

Postbus 19163, 3501 DD Utrecht
 Telefoon: 06-13015869
 Bank: NL69 INGB 0002015796
 Internet: www.lvcw.nl
 Mail: info@lvcw.nl

Lidmaatschap, donateurschap en abonnement Gewoon Anders

- Contributie voor woongemeenschappen van minder dan 25 huishoudens: € 4,00 per huishouden
- Voor woongemeenschappen van 25 of meer huishoudens: € 37,50 + € 2,50 per huishouden
 In beide gevallen is dit inclusief 1 abonnement op Gewoon Anders
 Extra abonnementen à € 5,00 per stuk
- Woongemeenschappen in oprichting: € 25,00 (onafhankelijk van aantal huishoudens)
 Inclusief 1 abonnement op Gewoon Anders
 Extra abonnementen à € 5,00 per stuk
- Donateurschap: € 12,00
 Inclusief 1 abonnement op Gewoon Anders
 Losse abonnementen: € 10,00 (opzeggen voor 1 oktober)

Bestuur

Peter Bakker (voorzitter)
 Nico Meijerman (penningmeester)

Bureau

Tienta Verlegh

Algemene informatie

Kijk op www.lvcw.nl voor:

- Adressen aangesloten woongemeenschappen
- Consulenta
- Verwante (ook buitenlandse) organisaties
- De digitale 'Gewoon Anders'
- Het logeernetwerk
- Studiemateriaal en allerlei actuele informatie over gemeenschappelijk wonen

Kijk op www.gemeenschappelijkwonen.nl voor:

- Adressen van andere woongemeenschappen
- Uitgebreide informatie voor initiatiefgroepen en bestaande woongemeenschappen

Prikbord

Voor woongemeenschappen die nieuwe bewoners zoeken en voor mensen die op zoek zijn naar een woon-gemeenschap is er de gratis site: www.woongroep.net

Forum

www.lvcw.nl/forum

Twitter accounts

@centraalwonen
 @CohousingNL
 @GemWonenDag

FOKKE & SUKKE KOMEN OP DE ARBEIDSMARKT

WERKEN BIJ
EEN BANK?...
„HMMM...“

WIJ DACHTEN MEER
AAN EEN CARRIÈRE IN
DE SOCIALE WONING-
BOUW.

RGvT